

NU NÄR OPINIONEN OMFAMNAR EU – ÄR DET DAGS FÖR ETT EUROPAS FÖRENTA STATER?

MARCUS WEISSENBILDER, ULRIKA ANDERSSON
OCH PATRIK ÖHBERG

Sammanfattning

Under flera år har det synts ett ökande stöd för Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Inte minst under 2022. I samband med Rysslands invasion av Ukraina ökade stödet betydligt och en klar majoritet av svenskarna är nu för medlemskapet. I ljuset av att EU allt mer ämnar utöka sina befogenheter på områden såsom miljö, ekonomi, invandring och militär väcks frågan om svenskarna vill fördjupa sin relation med EU. Det korta svaret på den frågan är nej. Svenska folkets inställning till EU kan sammantaget sägas vara ljum. De är varma anhängare av unionen idag, men kyligt inställda till en fördjupning. Detsamma gäller inställningen till att låta unionen växa genom att ta in ytterligare medlemsländer. Ett undantag finns dock. I skuggan av kriget i Europas östligaste delar kan en majoritet av svenskarna, oavsett partipolitisk tillhörighet, tänka sig att släppa in Ukraina i den Europeiska unionens gemenskap.

“One day there will be a higher unity of European man, which will be the result of the struggle of the various nationalities.”

– Nietzsche (1888)

“There is no such thing as a united Europe. Europe is not a geographic or political entity, but a collection of distinct nations with their own cultures, languages, and traditions.”

– Spengler (1918)

Det svenska stödet för EU har successivt vuxit sig större under 2010-talet och ligger numera på sin hittills högsta uppmätta nivå. Inställningen till EU-medlemskapet har blivit mer positiv och allt fler bedömer att EU har en positiv påverkan på centrala områden som ekonomi, säkerhet och miljö. Likaså har nöjdheten med hur demokratin fungerar i EU och förtroendet för unionens politiska institutioner ökat (Blombäck & Karv, 2023; Weissenbilder & Andersson, 2022). Ytterligare tecken på unionens stärkta position har kunnat ses i det ökande intresset för att rösta i Europaparlamentsvalet. För Sveriges del var 2019 års valdeltagande det högsta sedan inträdet i EU, 55,3 procent, vilket kan jämföras med 45,5 procent i valet 2009 (Valmyndigheten, 2020). Samma trend har

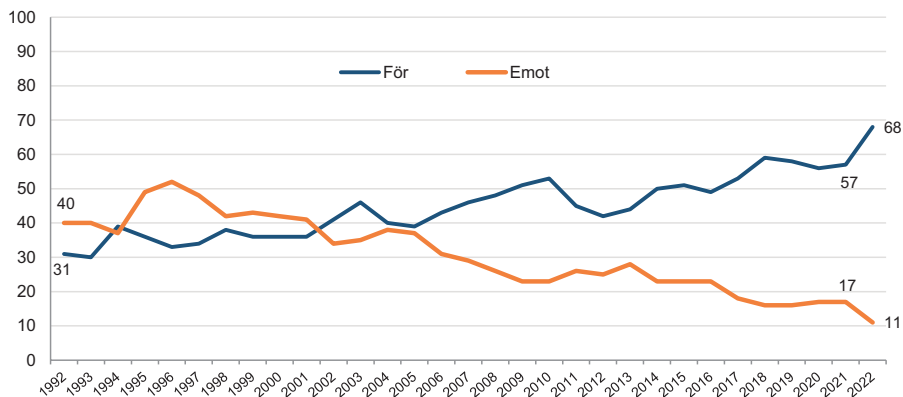
även kunnat ses i andra medlemsländer. År 2019 valde för första gången mer än hälften av alla röstberättigade EU-medborgare, knappt 51 procent, att nyttja sin rösträtt (Europaparlamentet, 2019). Precis som i Sverige har bilden av EU blivit allt mer positiv och förtroendet för unionen har stärkts. Förändringen har varit särskilt tydlig under 2020-talets första år, då resultaten legat på ungefär motsvarande nivåer som åren före eurokrisen (Eurobarometer, 2022). En klar majoritet av unionens invånare ser också positivt på EU:s framtid. Snittet för EU som helhet ligger på 60 procent, vilket kan jämföras med 75 procent positiva bland svenskar (Eurobarometer, 2023).

Att en stor andel av den svenska befolkningen har tilltro till hur EU kommer att utvecklas framöver skulle på ett naturligt sätt kunna vara en indikation på att svenskarna vill att samarbetet inom EU ska fördjupas. I det här kapitlet kommer vi att närmare studera i vilken utsträckning svenskarna vill se ett ”Europas förenta stater”, liksom huruvida det har skett någon förändring i allmänhetens inställning till sakpolitiska frågor som rör militär säkerhet, miljö, ekonomi och brottsbekämpning.

Det ökande stödet för Europeiska unionen som politisk entitet

När SOM-institutet började mäta stödet för EU under 1992 syntes en övervikt av motståndare till unionen, enbart 31 procent av de tillfrågade var för ett svenskt medlemskap medan 40 procent var aktivt emot medlemskapet (figur 1). I samband med det svenska inträdet i unionen 1995, där en knapp majoritet röstade för medlemskapet, ökade andelen som var mot medlemskapet ytterligare och över 50 procent uttryckte sig då vara motståndare till unionen. Det är först från 2002, efter Sveriges första ordförandeskap, som andelen anhängare av EU blev fler än motståndarna. Sedan 2002 har gruppen anhängare fortsatt växa sig större över tid (Berg & Lindahl, 2014). Att Sverige är medlem i EU har blivit något naturligt för en stor andel av det svenska folket. Huruvida detta samvarierar med det ökade stödet för unionen är svårt att säga med auktoritet, men litteraturen har visat att det faktum att en ökande andel av befolkningen ser sig inte bara som svenska medborgare, utan även EU-medborgare, kan bidra till mer positiva åsikter om unionen (Hobolt & De Vries, 2016). Den mest dramatiska ökningen av stödet syns dock från just 2021 till den senaste mätningen 2022. Motståndet har visserligen även sjunkit betydligt över tid, men ökningen av 57 procent anhängare 2021 till 68 procent anhängare 2022 är onekligen betydlig. I SOM-undersökningen ombuds respondenterna inte förklara anledningen till sitt stöd, en potentiell anledning är dock förstas Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina tidigt 2022. Liknande ökande stöd för unionen syns även i flertalet andra europeiska länder (European Commission, 2022). Bland akademiker, politiker och journalister har ökningarna av stödet till EU härletts till detta (European Commission, 2022; Fagan & Gub-bala, 2022; Klymak & Vlandas, 2023).

Figur 1 Andel för och emot det svenska medlemskapet i EU, 1992–2022 (procent)

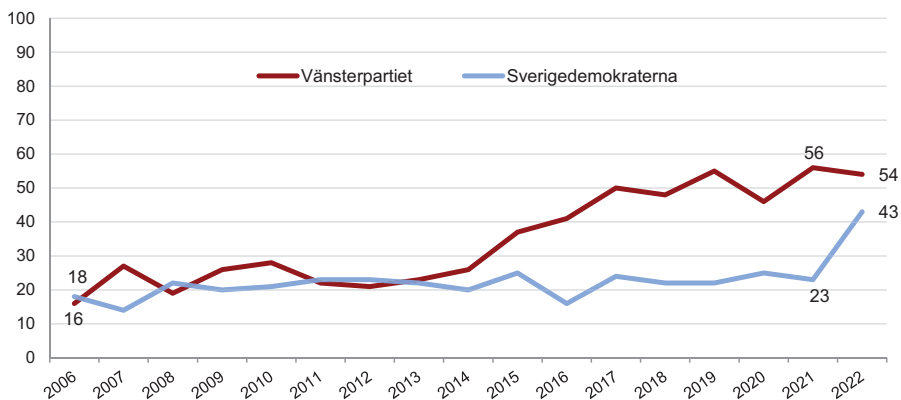

Kommentar: Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?' med svarsalternativen 'I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU', 'I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU' samt 'Har ingen bestämd åsikt i frågan'. Figuren redovisar andelen för medlemskapet. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antal svarande år 2022 är 1 588.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1992–2022.

Huruvida detta är en ny normalnivå för stödet till EU återstår förstås att se. Medborgarnas åsikt om unionen har fluktuerat något över tid, men det är få mätningar som uppvisat sjunkande stöd över tid. Överlag verkar det som att stödet för EU stabiliserar sig på nya högre nivåer i den svenska befolkningen. I sammanhanget är anhängare till Vänsterpartiet (V) och Sverigedemokraterna (SD), de två partier som historiskt mest aktivt uttryckt ett motstånd mot unionen, av särskilt intresse. Såväl Tidöpartierna som en eventuell vänsterkoalition är beroende av anhängare till V och SD i relation till frågor om EU. Under lång tid var det enbart en försvinnande andel av vänsterpartistiska (7 procent vid första mätningen 1992) och en förhållandevis liten andel av sverigedemokratiska sympatisörer (18 procent vid första mätningen 2006) som var för unionen. Från 2021 syns dock dramatiska förändringar hos dessa partiers anhängare. Vid 2021 års mätning var det för första gången en majoritet av vänsterpartisterna som var för unionen och mellan 2021 och 2022 närmast fördubblades stödet bland SD-sympatisörer från 23 procent till 43 procent.

Figur 2 Andel för det svenska medlemskapet i EU bland sympatisörer till Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna, 2006–2022 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?' med svarsalternativen 'I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU', 'I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU' samt 'Har ingen bestämd åsikt i frågan'. Figuren redovisar andelen för medlemskapet. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antal svarande år 2022 är 878 (sympatisörer till Vänsterpartiet) och 1 519 (sympatisörer till Sverigedemokraterna).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2006–2022.

Ytterligare politisk och ekonomisk integration i EU

I och med det starka stödet för EU som institution är frågan om svenskarna vill ha ännu mer av EU, eller om de i huvudsak är nöjda med sakernas tillstånd? Det kan, oavsett svaret på den frågan, konstateras att det i samband med Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd, som pågår under det första halvåret 2023, arbetas med ytterligare integration inom ett flertal stora och betydande områden, såsom i frågan om miljö där EU:s miljöpaket "fit for 55" skulle ha en betydande inverkan på samtliga medlemsländers miljöpolitik. Frågor såsom nya standarder för byggnader, koldioxidavgifter vid import och handel med utsläppsrätter är bara några av de saker som inkluderas i detta avtal (European Council, 2023). Även kring invandringspolitikerna är det nya avtal som drivs av Moderaternas Tomas Tobé en betydande utökning av unionens befogenhet på ett politikområde som länge varit upp till medlemsstaterna att driva själva. Avtalet innehåller bland annat frågor om den yttre gränsen och frågor om fördelningen av ekonomiska migranter och asylsökanden (Svenska Dagbladet, 2023).

Men arbetet med att öka integrationen inom EU ser inte ut att gå hem hos svenskarna. I tabell 1 kan vi konstatera att medborgarna är anhängare av unionen, men är emot de flesta politiska förslag som relaterar till att ha "mer EU". Resultaten påminner om det som framkommit i flertalet SOM-undersökningar genom åren. EU är bra som det är, men mer är inte bättre (Weissenbilder & Andersson,

2022). I samtliga frågor som ställdes under 2022, såsom att avskaffa vetorätten, samordna utrikespolitiken, ha en gemensam finanspolitik, införa euron och att ge EU beskattningsrätt (2021) finns det enbart begränsat stöd (tabell 1). Inte minst för den fråga som Liberalerna (L) brukar driva, nämligen att införa euron som valuta i Sverige. Det förslaget har ett mycket svagt stöd (16 procent). Att det även inom L enbart är 22 procent som är för euron är i detta sammanhang värt att påpeka. För anhängarna till ett mer integrerat EU är det en rejäl uppförsbacke oavsett område.

Intresset för fortsatta expansioner av EU:s befogenheter verkar således vara svagt hos den svenska befolkningen. Den tidigare nämnda koldioxidavgiften på import av varor från utanför EU bör här tas upp specifikt. Från EU:s sida är man tydlig med att beskriva det som en avgift, snarare än en utökning av unionens befogenheter på skatteområdet. Med det väldigt svaga stöd som finns bland svenskarna för gemensam finanspolitik och att ge EU beskattningsrätt kan ett sådant förslag komma att tas emot negativt, oavsett om det beskrivs i termer av en avgift eller som en utökad befogenhet. Givet det stora stödet för EU som i nuläget präglar allmänheten torde de politiska partier som ämnar väcka frågan om det svenska medlemskapets vara eller icke vara att finna sig själva ståendes i en viss uppförsbacke. Arbetet i riktning mot att öka EU:s befogenheter inom finanspolitiken kan dock komma att få betydelse på det här området under kommande år. Huruvida det påverkar stödet för EU återstår förstås att se, men frågan om överstatlighet och rättigheter som Bryssel har över nationella parlament kan komma att bli en aktuell fråga under kommande år.

Tabell 1 *Inställning till förslag om EU:s ansvarsområden, ökad integration samt utvidgning av antalet medlemsstater, 2022 (procent)*

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra el. dåligt	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Ingen uppfattning	Summa procent
Avskaffa enskilda länders vetorätt	18	22	42	10	8	-	100
Utvidga EU med fler medlemsstater	8	19	50	13	10	-	100
Samordna utrikespolitik	7	29	25	12	6	21	100
Införa Euro som valuta	6	10	28	26	30	-	100
Sverige bör uttråda ur EU	6	6	22	20	46	-	100
Gemensam finanspolitik	3	11	38	28	20	-	100
Ge EU beskattningsrätt	1	4	34	23	38	-	100

Kommentar: Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om följande förslag?'. Svarsalternativen framgår av tabellen. I basen ingår samtliga som har besvarat respektive fråga. Antalet svar varierar mellan 1 531 (samordna utrikespolitik) och 1 700 (avskaffa vetorätt).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

Bland partiernas sympatisörer finns det viss spridning kring hur positivt olika förslag har mottagits. Visserligen är samtliga partiers sympatisörer emot förslaget om att införa euron, att EU bör ha en gemensam finanspolitik och att ge EU beskattningsrätt, men bland socialdemokrater (S), centerpartister (C) och liberaler syns de mest positiva, ibland kanske minst negativa, åsikterna om förslagen. Detta faktum belyser den omvända bild som syns i EU-politiken där det har gått från en handelsunion omfamnad av högern till ett politiskt projekt mer präglad av frågor som omfamnas av den politiska mitten (Weissenbilder & Andersson, 2022).

Kring frågan om att samordna utrikespolitik finns en majoritet för förslaget hos samtliga partier förutom SD, det svagaste motståndet mot att utträda ur EU finns hos V och SD, det starkaste motståndet mot en gemensam finanspolitik finns även det bland sympatisörer till V och SD och det starkaste motståndet mot att avskaffa vetorätten och att utvidga EU med fler medlemsstater finns i SD. Sympatisörer till dessa två partier står därmed ut i ett flertal frågor, även om sympatisörer till så väl KD som Miljöpartiet (MP) även är mer negativa kring de politiska förslag som relaterar till de frågor som de själva bedriver inhemskt. Överlag visar sig en bild där partiernas sympatisörer vill behålla den nationella suveräniteten när det gäller just sådana frågor som är viktiga för de själva att kunna bedriva i det svenska parlamentet, snarare än att överlåta befogenheten och kompetensen till EU.

Motstånd mot att utvidga EU med ytterligare medlemsstater

Artikel 49 i EU-fördraget anger att alla stater i Europa kan ansöka om medlemskap i Europeiska unionen om de respekterar unionens gemensamma värden och förbinder sig att främja dessa. I Köpenhamnskriterierna från 1993 anges också ett antal förutsättningar som alla kandidatländer respektive potentiella kandidatländer måste uppfylla. Det handlar exempelvis om att landet, utöver att godkänna EU:s regelverk, måste ha stabila institutioner som garanterar demokrati, rättsstatlighet och mänskliga rättigheter, ha en fungerande marknadsekonomi och konkurrensförmåga samt ansluta sig till den politiska, ekonomiska och monetära unionens mål (European Union, 2023). Det senaste landet som har anslutit sig till EU är Kroatien, som i juli 2013 blev unionens 28:e medlemsstat. Därefter har inga ytterligare medlemmar tillkommit. Ett land har däremot lämnat unionen: Storbritannien (2020). Intresset för att ansluta sig till unionen är dock relativt stort. Våren 2023 innehade totalt åtta europeiska länder kandidatstatus: Montenegro, Serbien, Turkiet, Nordmakedonien, Albanien, Ukraina, Moldavien och Bosnien-Hercegovina. Därtill har Georgien ansökt om att få bli kandidatland, men ännu inte beviljats status som sådant (Europeiska rådet, 2022).

Ukraina och Moldaviens ansökningar har präglats av något av ett snabbspår när det gäller att nå kandidatstatus. Länderna fick kandidatstatus under sommaren 2022 efter att ha ansökt om denna status enbart veckor efter Rysslands invasion av Ukraina. Vanligtvis är detta en process som brukar ta år, med långa förhandlingar

och uppvisande av tecken på att sökandelandet genomför inhemska politiska, ekonomiska och sociala reformer i linjer med regler från EU. Det kan visserligen dröja ytterligare många år innan faktiska medlemskap blir en realitet, men det historiskt snabba godkännande av kandidatstatus av Ukraina och Moldavien står i skarp kontrast med de långsamma skeenden som har präglat de länder på Balkan som för närvarande går igenom processen kring EU-medlemskap (BBC, 2022; Politico, 2022).

Historiskt skedde den största utvidgningen av EU runt mitten av 00-talet då totalt tolv nya medlemsländer anslöts. Upprinnelsen till att unionen växte österut var ett förslag lanserat av Europeiska rådet 1997 som syftade till att ena Europa efter Berlinmurens fall och Sovjetunionens upplösning (European Parliament, 2023). Förhandlingar med enskilda länder resulterade i att tio nya medlemsländer anslöts 2004 och ytterligare två länder 2007.

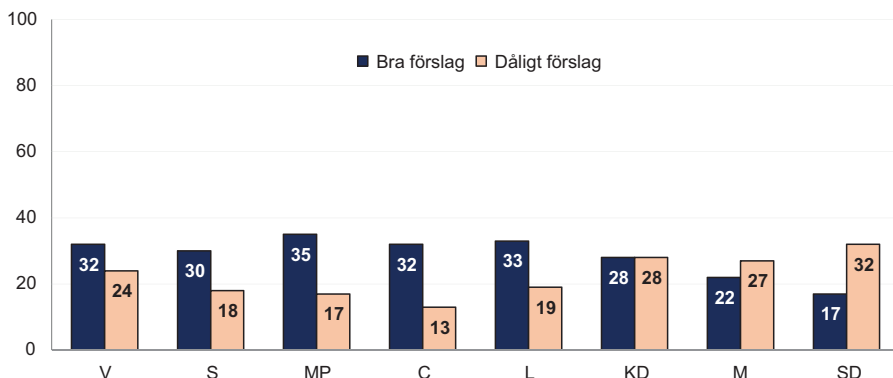
I samband med att utvidgningsarbetet påbörjades undersökte SOM-institutet hur den svenska allmänheten ställde sig till frågan om att ta in fler stater i unionen. I den nationella SOM-undersökningen 1999 ombads respondenterna att ta ställning till huruvida ett antal namngivna länder skulle ges medlemskap i unionen och i så fall inom vilken tidsrymd. Därtill fanns även förslaget 'EU bör inte utvidgas'. Av de svarande uppgav 45 procent att minst något av de omfrågade länderna på sikt skulle ges medlemskap. Därtill svarade 40 procent att de inte hade någon åsikt i frågan, medan 15 procent ansåg att EU inte skulle utvidgas (antal svarande var 1 472). Mest populära var länder som Estland, Lettland, Litauen och Polen, vilka ungefär var tredje svensk tyckte kunde erbjudas medlemskap inom en relativt snar framtid. Minst populärt var Turkiet, där majoriteten antingen ansåg att landet inte skulle erbjudas medlemskap inom överskådlig framtid alternativt inte hade någon uppfattning om huruvida Turkiet borde bli medlem i unionen eller inte.

Resultaten från 2022 års SOM-undersökning visar att det varken finns stöd för eller emot en fortsatt utvidgning av EU, sett till antalet medlemsstater. Det tycks snarast råda viss osäkerhet i frågan, då hälften av de svarande uppger att det varken är ett bra eller dåligt förslag att ta in fler medlemsstater (tabell 1). Drygt en fjärdedel, 27 procent, anser att det är ett bra förslag medan 23 procent menar att det är ett dåligt förslag att utvidga EU. Sett till de politiska partiernas program är motståndet, eller kritiken, mot EU störst hos V och SD, då de bland annat motsätter sig en utökad integrering av unionen samt aktivt förespråkar att återta makt från EU till Sverige.

Frågan om att utvidga EU med fler medlemsstater möts med skepsis bland samtliga partiers sympatisörer. Mest kritiska är Sverigedemokraternas sympatisörer där endast 17 procent stödjer förslaget medan 32 procent anser att förslaget är dåligt (figur 3). Även moderater och kristdemokrater har en restriktiv hållning i frågan, med 27 respektive 28 procent som anser att förslaget är dåligt, jämfört med 22 respektive 28 procent som stödjer förslaget. I övriga grupper är andelen som bedömer förslaget om en utvidgning som bra, högre än andelen som menar

att förslaget är dåligt. Värt att notera är att andelen V-sympatisörer som motsätter sig förslaget nästan är i nivå med andelen kritiska M- och KD-sympatisörer. Bland Vänsterpartiets sympatisörer finns dock en högre andel som stödjer förslaget om att utvidga EU med fler medlemsstater.

Figur 3 Partisympatisörers inställning till att utvidga EU med fler medlemsstater, 2022 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om följande förslag? – Utvidga EU med fler medlemsstater'. Svartalternativen är 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag', 'Mycket dåligt förslag'. Figuren visar andelen mycket/ganska bra förslag. Minsta antal svar är 69 (sympatisörer till Kristdemokraterna).

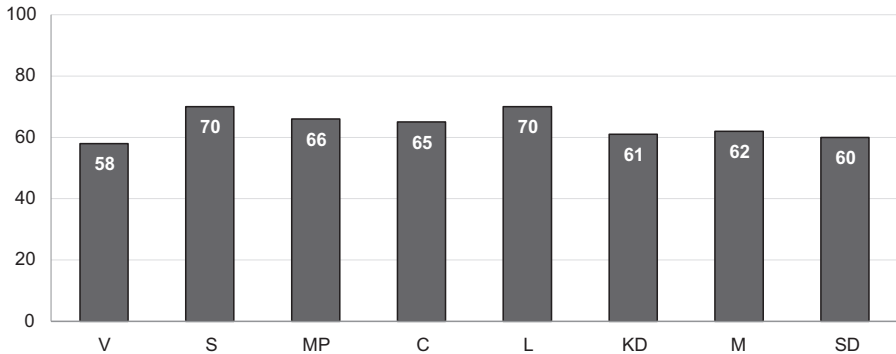
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

Bedömningen förändras dock när frågan om utvidgning specificeras till att omfatta Ukraina. Oavsett partitillhörighet bedömer en majoritet att det är ett bra förslag att Ukraina tillåts bli medlem i EU (figur 4). Det bör sägas att frågan inte anger någon tidsram för när en sådan anslutning skulle vara aktuell.

Angående hur EU har hanterat Rysslands invasion av Ukraina och det militära och ekonomiska stödet till Ukraina har detta undersökts av Eurobarometer. Kring det humanitära stödet anser 92 procent att EU har gjort ett bra jobb, liknande siffror syns även kring flyktinghantering (90 procent). Stödet för de ekonomiska sanktionerna (78 procent) och det militära stödet (68 procent) är något lägre, men även de på höga nivåer (European Commission, 2022). Sverige står här även ut som ett av de mest positiva länderna i samtliga aspekter, 97 procent stödjer de humanitära insatserna, 98 procent stödjer flyktinghanteringen, 93 procent är för sanktionerna och 92 procent är för det militära stödet (Eurobarometer, 2022). Bortsett från Finland finns det inget annat land som uttrycker så stort stöd för insatser från och hantering av EU kring Rysslands invasion av Ukraina.

Figur 4 Andel som anser att det är ett bra förslag att Ukraina tillåts bli medlem i EU efter partisympati, 2022 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om följande förslag? – Tillåta Ukraina att bli medlem EU'. Svarsalternativen är 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag', 'Mycket dåligt förslag'. Figuren visar andelen mycket/ganska bra förslag. Minsta antal svar är 74 (Miljöpartiet).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

EU-medlemskapets påverkan på Sverige

Sverige har genom medlemskapet i EU överlämnat en del av den politiska makten till en överstatlig nivå. Det handlingsutrymme som unionen har är dock fastställt och begränsat i EU-fördragen, och baseras på en övergripande princip om att EU endast ska agera när ett mål eller en fråga kan uppnås bättre genom samarbete på EU-nivå än på nationell, regional eller lokal nivå i medlemsländerna. EU-samarbetet kretsar bland annat kring mål rörande ekonomisk tillväxt, hållbar utveckling, invandring, brottsbekämpning och militär säkerhet, vilket innebär att EU-gemensamma regleringar inom dessa områden har ett betydande inflytande över medborgarnas vardag. Medvetenheten om att så är fallet är dock inte alltid särskilt stor.

Den nationella SOM-undersökningen har under lång tid studerat hur den svenska allmänheten upplever att medlemskapet i EU påverkar Sverige på ett antal områden. År 2022 ställdes frågor om bland annat militär säkerhet, miljö, sysselsättning, ekonomi, och brottsbekämpning (för en redogörelse av samtliga områden, se Weissenbilder, 2023).

Tabell 2 visar att en stor andel av svenskarna, i de flesta fall en majoritet, uppger att de varken är positivt eller negativt inställda alternativt att de saknar uppfattning i frågan. Eftersom unionens påverkan på Sverige är relativt omfattande på dessa områden är det noterbart att så många inte vill eller kan ta ställning till huruvida detta är positivt eller inte. Utfallet har varit ungefär detsamma under de senaste åren (se exempelvis Weissenbilder & Andersson, 2020; Weissenbilder, 2023), vilket tyder på att det behövs mer information och bättre kommunikation om

vilka områden i Sverige som EU påverkar och hur omfattande denna påverkan är. Bland de respondenter som tar ställning i frågan om medlemskapets påverkan på olika områden kan dock ses en övervikt av positiva ställningstaganden, med undantag för frågan om invandringen där andelen som bedömer medlemskapets påverkan som negativ är större än andelen som bedömer påverkan som positiv.

Tabell 2 Bedömning av om medlemskapet är positivt eller negativt för Sverige inom olika samhällsområden, 2022 (procent, balansmått)

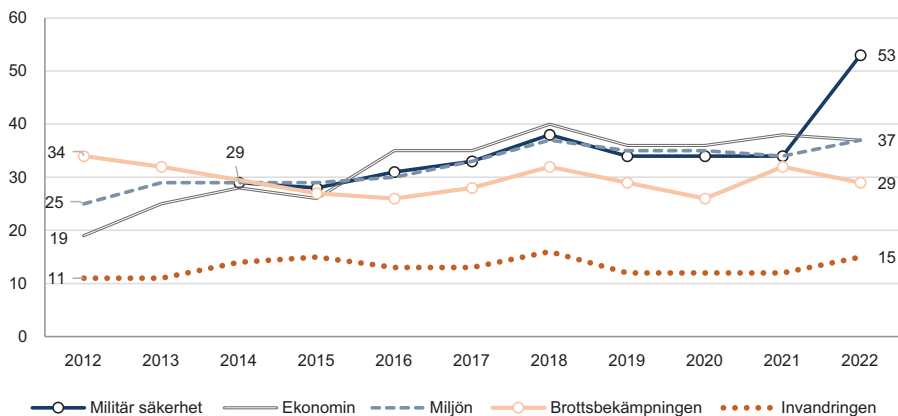
	Mycket positivt	Ganska positivt	Varken positivt eller negativt	Ganska negativt	Mycket negativt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balansmått
Militär säkerhet	13	40	25	3	2	17	100	+48
Miljö	7	30	34	9	3	17	100	+25
Ekonomi	7	30	27	14	5	17	100	+18
Brottsbekämpning	5	24	34	12	6	19	100	+11
Invandring	2	13	34	19	13	19	100	-17

Kommentar: Frågan lyder 'Hur anser du att medlemskapet i EU påverkar Sverige inom följande områden?'. Svartalternativen framgår av tabellen. Balansmättet visar andelen positiva bedömningar minus andelen negativa bedömningar bland dem med åsikt. Värdet kan variera mellan +100 (alla är positiva) och -100 (alla är negativa). Antalet svarspersoner varierar mellan 1 539–1 551.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

Även om en förhållandevis stor andel av den svenska befolkningen inte tar tydlig ställning i frågan går det att skönja en förändring från 2016 och framåt för flera områden. Bland de frågor som redovisas i figur 5 är det framför allt bedömningen av EU-medlemskapets påverkan på miljön, ekonomin och den militära säkerheten som karakteriseras av en högre andel som tar ställning 2022 jämfört med 2015. Den i särklass största förändringen rör den militära säkerheten där andelen som menar att EU har en positiv påverkan på Sverige har ökat från 34 procent år 2021 till 53 procent år 2022. Förändringen kan tolkas som en tydlig indikation på att kriget i Ukraina har haft stor påverkan på hur människor bedömer frågan.

Figur 5 Andel som bedömer att EU-medlemskapet är positivt för Sverige inom olika samhällsområden, 2012–2022 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Hur anser du att medlemskapet i EU påverkar Sverige inom följande områden?'. Svarsalternativen lyder 'Mycket positivt', 'Ganska positivt', 'Varken positivt eller negativt', 'Ganska negativt', 'Mycket negativt', 'Ingen uppfattning'. Genomsnittligt antal svarspersoner 2012 är cirka 1 440 och 2022 cirka 1 550.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2012–2022.

Sammanfattning

Debatten om EU-medlemskapet har åter hamnat högt på agendan då Sverigedemokraternas partiledare så sent som den 2 maj 2023 skrev en debattartikel om att det är dags att utvärdera det svenska medlemskapet i unionen (Aftonbladet, 2023). Åkesson menade att EU håller på att bli en tvångströja, där politiker från andra länder i allt högre utsträckning sätter ramarna för vad Sverige får respektive inte får göra när det gäller miljö, energi och migration. Sverigedemokraternas inställning till EU påminner till viss del om svenskarnas relation till densamma, även om partiet och dess sympatisörer har ett mer reserverat förhållningssätt till själva medlemskapet. Svenskarna har gått ifrån att vara kritiska till att inta en positiv grundhållning. Likväl är det uppförsbacke för dem som vill ta Sverige ut ur unionen, vilket också de mest kritiska partierna har insett. Visserligen anger Vänsterpartiet i sitt partiprogram att man vill lämna EU. Frågan drivs dock inte aktivt i riksdagen, istället samverkar partiet med andra politiska krafter inom det europeiska vänsterblocket för att förändra EU (Vänsterpartiet, 2022). Både Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna, samt i viss mån även Kristdemokraterna, är angelägna om att återföra makt från EU till medlemsländerna, och där kan det eventuellt finnas vissa möjligheter för dem att vinna gehör om de väljer att fokusera på frågor som exempelvis rör EU:s finanspolitik. Det gäller framför allt om unionen går i riktning mot ytterligare integration inom detta område, eftersom det är här som

svenskarna drar öronen åt sig. Medborgarnas entusiasm till EU stannar vid att det är bra som det är. Ett Europas förenta stater står inte för dörren om svenskarna får bestämma. Svenska folkets inställning till EU kan sammantaget sägas vara ljum. De är varma anhängare av unionen av idag, men kyligt inställda till en fördjupning.

I maj 2024 är det åter dags att rösta i Europaparlamentsvalet och det återstår att se om den positiva trenden i valdeltagandet kommer att bestå. Så som situationen ser ut just nu, förefaller utgångsläget vara relativt gott.

Referenser

- Aftonbladet (2023). EU är på väg att bli en tvångströja för Sverige. Jimmies Åkesson: Dags att utvärdera vårt medlemskap i unionen. *Aftonbladet debatt*, den 2 maj 2022. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/rIG2VR/jimmie-akesson-eu-ar-pa-vag-att-bli-en-tvangstroja> [Hämtad 2023-05-07]
- BBC (2022). EU awards Ukraine and Moldova candidate status. <https://www.bbc.com/news/world-europe-61891467> [Hämtad 2023-05-07]
- Berg, Linda & Rutger Lindahl (red, 2014), *Förhoppningar och farhågor – Sveriges första 20 år i EU*. Göteborg: Centrum för Europaforskning (CERGU), Göteborgs universitet.
- Blombäck, Sofie & Thomas Karv (2023). Svensk EU-opinion i tider av krig i Europa. I Ulrika Andersson, Patrik Öhberg, Anders Carlander, Johan Martinsson & Nora Theorin (red), *Ovisshetens tid*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Eurobarometer (2019). *Closer to the citizens, closer to the ballot*. Spring Eurobarometer 2019. Eurobarometer Survey 01.1 of the European Parliament. A public Opinion Monitoring Study. <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/closer-to-the-citizens-closer-to-the-ballot/report/en-eurobarometer-2019.pdf> [Hämtad 2023-05-07]
- Eurobarometer (2022). *Standard Eurobarometer 97: Public opinion in the European Union*. Summer 2022. European Commission. Directorate-General for Communication. <https://webgate.ec.europa.eu/ebsm/api/public/deliverable/download?doc=true&deliverableId=84578> [Hämtad 2023-05-07]
- Eurobarometer (2023). *Standard Eurobarometer 98 – Winter 2022–2023*. European Commission. Directorate-General for Communication. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2872> [Hämtad 2023-05-07]
- Europaparlamentet (2019). *The 2019 post-electoral survey. Have European elections entered a new dimension?* Eurobarometer Survey 91.5. European Parliament.
- European Commission (2022). Eurobarometer: Trust in the EU on the rise, amid strong support for the EU's response to Russia invasion of Ukraine and energy policies.

- European Council (2023). 'Fit for 55': Council adopts key pieces of legislation delivering on 2030 climate targets. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/04/25/fit-for-55-council-adopts-key-pieces-of-legislation-delivering-on-2030-climate-targets/> [Hämtad 2023-05-07]
- European Parliament (2023). The Enlargement of the Union. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/167/the-enlargement-of-the-union> [Hämtad 2023-05-07]
- European Union (2023). Joining the EU. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_en [Hämtad 2023-05-07]
- Europeiska rådet (2022). Europeiska rådets möte (23 och 24 juni 2022) – Slutsatser. EUCO 24/22. <https://www.consilium.europa.eu/media/57475/2022-06-2324-euco-conclusions-sv.pdf> [Hämtad 2023-05-07]
- Fagan, Moira & Sneha Gubbala (2022). Positive views of European Union reach new highs in many countries. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/10/13/positive-views-of-european-union-reach-new-highs-in-many-countries/> [Hämtad 2023-05-07]
- Hobolt, Sara B. & Catherine E. De Vries (2016). Public support for European integration. *Annual Review of Political Science*, 19: 413–432.
- Klymak, Margareta & Tim Vlandas (2023). Expert Comment: Russia's invasion of Ukraine and European public opinion. <https://www.ox.ac.uk/news/2023-02-15-expert-comment-russia-s-invasion-ukraine-and-european-public-opinion> [Hämtad 2023-05-07]
- Nietzsche, Friedrich (1888). *The will to power*. Vintage.
- Politico (2022). EU leaders grant Ukraine and Moldova candidate status. <https://www.politico.eu/article/eu-leaders-grant-ukraine-and-moldova-candidate-status/> [Hämtad 2023-05-07]
- Spengler, Oswald (1918). *The Decline of the West*. New York: A. A. Knopf.
- Sverigedemokraterna (2022). Sverige demokraternas Valplattform 2022. Inriktningsprogram för Sverigedemokraternas inflytande över svensk politik under nästa mandatperiod. <https://sd.se/wp-content/uploads/2022/07/sverigedemokraternas-valplattform-2022-april.pdf> [Hämtad 2023-05-07]
- Svenska Dagbladet (2023). "EU behöver hantera migration gemensamt". Debatt. Publicerad den 12 april 2023. <https://www.svd.se/a/eJemMy/tomas-tobe-m-eu-behoover-hantera-migration-gemensamt> [Hämtad 2023-05-07]
- Valmyndigheten (2020). Valresultat 2019. Publicerad 23 oktober 2020. <https://www.val.se/valresultat/europaparlamentet/2019/valresultat.html> [Hämtad 2023-05-07]
- Vänsterpartiet (2022). Politik – EU. Uppdaterad 2022-08-12. <https://www.vansterpartiet.se/var-politik/politik-a-o/eu/> [Hämtad 2023-05-07]
- Weissenbilder, Marcus & Ulrika Andersson (2020). Stort stöd för EU – begränsad vilja till ökad integration i Ulrika Andersson, Anders Carlander & Patrik Öhberg (red), *Regntunga skyar*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Weissenbilder, Marcus & Ulrika Andersson (2022). Ideologiska skiljelinjer i stödet för EU. I Ulrika Andersson, Henrik Oscarsson, Björn Rönnerstrand & Nora Theorin (red), *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Weissenbilder, Marcus (2023). *Svensk EU-opinion 1992–2022*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.